

PAVOL JANÍK

Návšteva

Očakávali sme jeho príchod. Manželka, naše dve deti a ja. Čas sme využili hospodárne. Nariadil som synovi, aby si zopakoval posledné klavírne cvičenie. Už som ho dosť dlho nepočul hrať, čo ma znepokojovalo. Mechanika trčala druhý týždeň v opravovni. Pravdaže som mu nepovolil dotýkať sa klávesov. Podľa odborného výkladu sa tým ničia akési súčiastky vo vnútri nástroja. Som toho názoru, že je to tiež otázka úcty k hudbe.

Ticho, ktoré nastalo, sme spočiatku, na môj podnet, využili na smútočnú spomienku na zosnulých. Keď mi hlavou prebehli najbližší a medzi nimi i živí, usúdil som, že dcéra by nám mohla spestriť čakanie prednesom veršov. Nebola to zlá myšlienka. Z úsporných dôvodov som žene odporúčal popri vyšívaní prelistovať dennú tlač a pripraviť si tak vhodnú tému na rozhovor, ktorému sa asi po príchode hostia nevyhneme. Vzhľadom na dobrú povest' našej rodiny som jej navrhol venovať pozornosť predovšetkým kultúrnym rubrikám, pretože v tejto oblasti som u nej videl najväčšie nedostatky.

O chvíľu sa ozval cengáč. Vydal som niekoľko zvyčajných príkazov a osobne som šiel otvoriť. Na moje rozčarovanie bola to susedka Miladová, ktorá viedla bohémsky život. Chcela si požičať škatuľku cigariet, čo odôvodňovala tým, že u nás sa nefajčí, a tak nám to nebude natoľko chýbať. Vyhovela jej želaniu. V záujme dobrých vzťahov. Požiadal som ju však o diskretnosť, pretože pred deťmi sme existenciu cigariet, ako aj iných škodlivín dôsledne tajili.

Keďže čas pokročil, pristúpili sme k ukladaniu ratolestí do postieľok. Tento obrad sa mi páčil. Narýchlo som im pripomenul stručný obsah akejsi známej rozprávky a popriali sme si dobrú noc. Manželka to chápala ako výzvu a i sama sa začala chystať na prenocovanie. Neodporoval som, situácia sa tým skutočne zjednodušila.

Vtom pri vchode ktosi opäť zazvonil. Nenútené som uviedol do nášho účelne zariadeného bytu spolupracovníka Jaromíra Bombu. Bol starým mládencom, a tak som považoval za primerané, že ho prijemem a jeho návštevu absolvujem samostatne.

Je vecou cti, keď na tomto mieste úprimne priznám, že nadišla chvíľa v rámci našej domácnosti historická. Prvá návšteva. Uvedomil som si, že neúčasť ostatných rodinných príslušníkov ma zbavila obávaných povinností mne cudzích a dosiaľ nepoznaných – zoznamovania a riadenia viacčlennej rozpravy.

- A milostivá pani? – znela jeho otázka.

- Irenka?... – zdúpnal som. Je chorá, či odcestovala? Neprichádzalo mi na um nič rozumné.

Za mňa však rozhodla manželka, ktorá verne bdela v susednej spálni a spolu so mnou dýchala vzrušujúce ovzdušie prvej návštevy. Moju krátku rečnícku otázku si vysvetlila ako pokyn a v okamihu sa zjavila len tak napochytrou upravená v prijímacom salóne.

Krištáľový luster akoby hanblivo zmatnil osvetlenie a takmer nečujne zazvonil.

- Prosím? – chápavo, vlúdne nás oslovila.

Z jej pier som po prvýkrát začul čosi ako kúsok vzdialenej a nedosiahnuteľnej hudby.

Vzácné predmety, uložené vo vitrínach, stratili svoj niekdajší lesk a tiež sa nepostrehnuteľne zachveli. Zazdalo sa mi, že Irenina pleť odráža trochu ospalý svit mesiaca, ktorý sa nám odrazu nástoječivo pritískal na obločné sklá. Nezniesiteľne ma dráždila vanilková vôňa jej parfumu. Čoraz väčšmi som myslel na vzdušnosť jej vlasov a práve tak na dokonalosť tvarov, zahalených saténom, donekonečna padajúcim, ticho a vždy rovnako náhle ako nejaký nočný vodopád.

Úctivo a zároveň omámene sme povstali.

- Dobrý večer, madam! – riekli sme odrazu.

- S dovolením, môj priateľ... – pokračoval som.

- Viem, - prerušila ma.

- Moja manželka, - dodal som.

- Teší ma, - povedali pomerne zaujato.

- Som rád, drahý kolega, - začal.

Drahý? To ma urážalo vzhľadom na moje dlhoročné nezištné a obetavé účinkovanie v správe vecí verejných.

- Obdivujem vás, pani Tichá. Cítil som vašu prítomnosť vo všetkej kráse a usporiadanosti vášho príbytku, - ďalej jej dvoril.

Cítil som sa nepríjemne dotknutý a zaskočený tým, ako ľahkomyselne prehliadol môj rozhodujúci podiel na poriadku a celkových výsledkoch dosiahnutých v našej domácnosti, Zašiel príďaleko. Rozčúlil som sa.

- Dáte si kávu? – rázne som zasiahol v snahe s konečnou platnosťou uzavrieť túto trápnu scénu.

- Ak smiem poprosiť... – povedal bezducho.

- Irenka, buď taká láskavá, - ujal som sa opäť svojej vedúcej úlohy.

- Nebude vám prekážať hudba? – navrhol som.

- Zbožňujem ju, - trúfol si.

Ako vyrovnaný a istý muž som zámerne nespozoroval dvojznačnosť jeho odpovede.

Spoza čierneho poťahu rezonančnej skrinky sa ozvali nevtieravé tóny.

Zhovievavým pohybom ruky som ho usadil. Nepatrnú chvíľu som sa kochal v účinku svojho gesta a tiež som si sadol.

- Goya! – ukázal som smerom k stene, na ktorej visela naša svadobná fotografia.

- Totiž, - poopravil som sa a namieril prst na iné miesto.

- Úžasné! – vypadlo z neho.

- Isteže. Tento človek vniesol do storočí zmätok a dejiny umenia zmenil na nezmysel, - vhodne som pripomenul.

- Skvelé, majstrovské dielo, - spamätával sa.

- Reprodukcia, žiaľ, len reprodukcia, - lamentoval som.

- Lenže ako živá, teda chcel som povedať, že ide o veľmi kvalitnú reprodukciu, - zajakával sa.

- Chápete, moje finančné možnosti mi nedovoľujú nijaké výstrednosti. A som toho názoru, že technicky vydarená reprodukcia veľkých diel prekoná pôsobivosť priemerných, peňažne prístupných, pôvodných prác súčasných autorov.

- Máte pravdu. Skutočne máte pravdu, i keď... – márne sa usiloval ujať slova.

- ...áno, dalo by sa namietajú, ale proti gustu nijaký dišputát, - umlčal som ho.

- Vy čítate moje myšlienky! – ohradil sa.

- Nech sa páči! – vstúpila Irena.

Mimovoľne som jej pomohol so strieborným podnosom z dedičstva po strýkovi Jozefovi a ponúkol som jej miesto pri stole.

Káva opojne rozvoniavala. Otvoril som príručný bar.

- Koňak, whisky? – spýtal som sa.

Všetci sme sa správne rozhodli pre koňak. Nalial som.

Skôr než sme si pripili, hosť vytiahol škatuľku cigariet a obrátil sa s ňou na nás. Manželka zbledla.

- Pokojne si zapáľte. My ďakujeme, nefajčíme, - riekol som.

Po úsečnom škrtnutí zapaľovača sa vo vzduchu zvířil modravý dym. Irena s námahou premohla kašeľ. Nezazlieval som jej to až natoľko, ako by sa dalo očakávať.

- S prepáčením, - pootvoril som okno. Dnu vhuľpol osviežujúci chlad a vôňa atramentovej tmy. Žasol som nad svojimi novými, doteraz nepoznanými schopnosťami a pevne som sa rozhodol nevyhýbať sa viac spoločenskému životu, ku ktorému sme už hádam po ôsmich rokoch starostlivo usmerňovaného rodinného súžitia dospeli. S utajovanou závišťou som sledoval eleganciu, s akou hosť fajčil, a ubezpečoval som sa, že pôsobím mužným dojmom aj bez cigarety. No pochybnosti a neistota, ktoré sa ma zmocnili pri

pohľade na krčenie prázdneho cigaretového obalu, ma opäť prinútili zamyslieť sa.

- Na zdravie! – ozval sa hostí.

- Na šťastie a radosť! – usiloval som sa zachovať si prestíž.

- Na zdravie! – zašepkala.

Poháre zacengali. Tento efekt sa mi zapáčil a premýšľal som, aké je dôležité vedieť ho vhodne a v pravý čas použiť.

Krátko som sa ospravedlnil a nenápadne sa vzdialil.

Môj svižný krok sa rozliehal chodbou. Posmeľovalo ma to. V duchu som bol povďačný výrobcom zvučnej obuvi, ako aj stavbárom schodiska vzácné umožňujúceho skvelé šírenie zvuku. Ozvena, ponášajúca sa na echo príznačné pre katedrály, primerane zdôrazňovala slávnostnú atmosféru.

Zašiel som k dverám už spomínanej susedky. Zhlboka som sa nadýchol, dodal si odvahy a zazvonil. Prv než sa ktokoľvek nazdal, domáca zľahka pootvorila dvere. Z prítmnia sa vynorila jej drobná ušľachtilá postavička a úzka tvár, ktorej niekdajšie dôstojné črty poznačilo časté hýrenie.

- Ruky bozkávam! – začal som nepresvedčivo.

Mimovoľný pohyb ruky, ktorý som našťastie včas spozoroval, si vyžiadal odo mňa prejav nežnosti. Neobyčajne opatrne, ale predsa rozhodne, som ju pobožkal čosi povyššie chúlостivo ošetrovaných prstov.

- Ach, vy ste báječný muž. Proste úžasný! – z jej slov sa dali vytušiť mierne účinky alkoholu.

Jemne a dobromyseľne ma udrela do prs.

- No podťe, len podťe, čo stojíte?

- Prepáčte, ale rád by som hovoril len s vami, ak mi to umožníte... – vystupoval som už isto.

Z najbližšej izby bolo počuť hlasy živo sa zabávajúcej spoločnosti. Cez medzeru medzi nedoliehajúcimi časťami závesu bolo možné vidieť cigaretový dym, krútiaci sa v nejasnom viacfarebnom osvetlení. Z tohto obrazu vystupoval duch znaleckého fajčiarskeho pôžitkárstva.

Cigarety som prezieravo nespomenul.

- Dobrý večer, vážení! – predniesol som slávnostne v okamihu, keď ma pani Miladová zaskočila odtiahnutím ťažkého zamatu.

V impozantnom prostredí, ktoré vzniklo spojením troch bytov, som sa mlčky rozhliadal.

- Pán Reimund Tichý, - predstavila ma hostiteľka.

- Nastalo ticho, ktoré som považoval za symbolické.

Zároveň sa ma zmocnila zlá predtucha. Rozumne som zvažil, že ide o priamy dôsledok prudkej zmeny v postavení: veď zo mňa, ako všestranne

pripraveného hostiteľa, sa náhle, znenazdajky stal obyčajný hosť, ba čo viac – hosť nečakaný, a teda pravdepodobne i nevitáný.

Bezprostredne po prevedení bežného ceremonálu som požiadal Kamilu Miladovú, umelkyňu, vdovu po ministrovi a nadovšetko príjemnú susedku, o chvíľu osobnej pozornosti. Prešli sme do vedľajšej miestnosti. Pristúpil som k jednému z nej väčších obrazov a práve tak, ako som to poznal z literatúry a filmu luskol som prstami.

- Neuveriteľné! Tie hrozivé predstavy. Zánik a márnosť! – vzdychal som.

- Môžem vás ponúknuť? – spýtala sa.

- Ďakujem, nerobte si starosti, skutočne vás nebudem zdržiavať, - bránil som sa.

- A propos, tá plocha je záznamom očisty a radosti z nej... – odporovala.

- ...chápem. Záporný odraz vznešenosti a krásy. Ale, ak nemáte nič proti tomu, sadnite si, - navrhol som.

Naklonil som sa k nej.

- Budete ma považovať za blázna. Ospravedlňte, prosím, moje vzrušenie, - mysliteľsky som sa zahľad do neurčita.

Bolo sa na čo a kam pozeráť. Jej široký výstrih síce veľa prezrádzal, nechával však aj priestor pre fantáziu. Rovnako i skvostné zariadenie, pozostávajúce z darov venovaných nebohému ministrovi. Každý z nich pripomínal nejaký životný príbeh, podnecoval k úvahám o neznámych ľudských osudoch.

- S dovolením, - siahol som po predtým našej dôsledne utajovanej škatuľke cigariet, ktorá teraz ležala na stolíku. Ponúkol som ju a pripálil som jej. Umne a nepozorovane som strčil zvyšok tabakových výrobkov do vrečka. Vzpriamril som sa.

- Skutočne vám to nedokážem vysvetliť.

Vstal som a odišiel. Ostala sedieť v rozpakoch. Koniec koncov nesklamal som jej dôveru a dodržal som slovo. Iste ma považovala za blázna.

Na schodisku bolo prítmie. Z okien dopadalo na bohato kované zábradlie mäkké svetlo. Uľavilo sa mi. Takmer veselo som sa priblížil k svojim dverám. Pokochal som sa pohľadom na dostatočne veľkú, výraznú a primerane upravenú vizitku s mojím menom. Mal som uspokojivý pocit úspešného muža, ktorý v pomerne krátkom čase nadobudol dôležité spoločenské postavenie, dosiahol uznanie v odborných kruhoch, založil a zdarne viedol životaschopnú domácnosť atď.

Ten večer bol vskutku príležitosťou pre zhodnotenie dovtedajšieho priebehu udalostí. Naozaj sme stáli na hranici dvoch etáp. Po predchádzajúcej završenej fáze uzavretého spôsobu existencie sme práve pokročili do štádia rozvíjania spoločenských stykov.

V zamyslení som roztržito zazvonil pri vlastných dverách. Vzápätí mi otvoril môj známy. Bol v pomykove, ale predsa so strojenou samozrejmou ma zaviedol dnu. Ocitli sme sa osamote.

- A milostivá pani? – spýtal som sa podozrievavo.

- Irenka? – znepokojene odpovedal otázkou.

Nevedel som sa spamätať z údivu. O chvíľu vošla. Vyzývavo, nedbalo upravená.

- Prosím? – ozvala sa.

V plnej miere som uvedomil zmysel zlej predtuchy, ktorá sa ma zmocnila na návšteve u vdovy po ministrovi. Z hostiteľa som sa stal hosťom. Náhle sme vstali.

- Dobrý večer, madam! – povedali sme v akomsi rozpoložení.

- S dovolením, môj priateľ... – pokračoval naučene.

- Viem, - skočila mu do reči. Potešilo ma, že sa trápna hra razom ukončí.

- Moja manželka, - trval na svojom.

- Teší ma, preriekli sme sprisahanecky.

- Som rád. drahý kolega, - nezabudol som mu opätovať opovážlivosť.

- Obdivujem vás, pani Tichá. Cítil som vašu prítomnosť vo všetkej kráse a usporiadaní vášho príbytku, - vysmieval som sa ich pochabosti.

- Dáte si kávu? – vnucoval sa.

- Ak smiem poprosiť... – roztrpčene som ich chcel požiadať o vysvetlenie.

- Irenka, buď taká láskavá! – bezočivo oslovil moju milovanú ženu.

- Nebude vám prekážať hudba? - jeho slová som však už nevnímal.

- Zbožňujem ju! – temer som vykrikol v zúfalstve a bezradne som pozoroval temné dvere, ktorými vyšla.

Odkiaľsi sem prenikala znervózňujúca melódia. Neobratným oblúkom pravice mi naznačil, aby som si sadol.

- Goya! – mávol kamsi do prázdna, -...áno. dalo by namietat, ale proti gustu nijaký dišputát, - uzavrel.

- Vy čítate moje myšlienky! – ohradil som sa.

- Nech sa páči, - vrátila sa Irena.

Ten neokrôchanec jej väčšmi prekážal, než pomáhal s mojím cenným servírovacím dedičstvom. Poburujúco sa o ňu pritom obtieral.

Výpary kávy mi pripomenuli cigarety, ktoré som ukrýval vo vrecku. Siahol som doň. Boli tam. Cigarety, ba i zapaľovač, ktorý som v rýchlosti tiež uchmatol zo stola pani Miladovej.

- Koňak, whisky? – dobiedzal.

- Nezáleží na tom, ale zvolili sme si jednotne koňak. Kým nalieval, presviedčal som sa o úspechu. Prv než sme pozdvihli poháre, ponúkol som ich cigaretami. Irena sa preľakla.

- Pokojne si zapáľte. My ďakujeme, nefajčíme, - luhal.

Napriek ťažko prekonateľnému odporu som si vložil do úst cigaretu, šťukol zapalovačom a vyfúkol dym. Žena v sebe dusila kašeľ. Vyzerala ohavne.

- S prepáčením, - odobral sa vyvetrať.

Okázalo som krčil prázdny cigaretový obal. Až teraz som priznal náležitý význam bohémškemu životu našej príjemnej susedky a s rovnakým nadšením som ocenil fajčiarsky výkon jej spoločníkov.

- Na zdravie! – povedal, akoby ho niečo trápilo.

- Na šťastie a radosť! – triumfoval som.

- Na zdravie! – prehovorila zahanbene.

Sklo slávnostne zazvonilo. V pravý čas. Zazdalo sa mi, že jeho tvárou prebehol záchvev. Nečudo, veď mu odzvonilo.

O chvíľu sa ospravedlnil a potichu sa vytratil. Napäl som čuvy a osobne som si šiel preveriť, či naozaj opustil byt. Hneď nato som podnikol najdôležitejšie opatrenia. Dvere som poistil spoľahlivou závorou a v zámke nechal zasunutý kľúč. Víťazne som sa pobral späť do prijímacieho salónu.

Prijal ma obraz čakajúcej usporiadanej rodiny. Upokojil som sa. Syn veľmi pôsobivo napodobňoval hru na klavíri. Dcéra zaujato prednášala verše. A manželka popri vyšívaní listovala v novinách.

Ozval sa cengáč. Zastal som a zahľadel sa von z obloka. Moja milovaná žena sa na mňa spýtavo, trocha bojzливо, pozrela.

- Mám otvoriť?

Posunkom som zamietol jej návrh.

- Vyšívaj, drahá.

Aj dcéra sa opäť rozvravela a syn vytrvalo opakoval posledné klavírne cvičenie.

- Dovolíš? – vzal som si noviny a sadol do kresla.

Zvonec vytrvalo drnčal.

Posmešne som sa uškrnul a nedal sa rušiť pri čítaní.